

Коли тато тата тата тата мого тата був хлопчиськом, виманювання ковбасою електричного струму з лампи не могло йому спасти на думку з двох причин. Насамперед він народився молодшим із двох братів, а молодший може щонайбільше тримати стільці, тимчасом як старший здійснює цікаві експерименти. А якби навіть якимось дивом йому і вдалося командувати, все одно нічого з цього б не вийшло, адже електрики в будинках тоді ще не було. Нічний морок розганяли гасові лампи, а гас мав вигляд звичайної води, і не треба було його виманювати.

У ті часи не було також автомобілів, аспіріну, асфальтових доріг, ручних годинників, зубної пасти та акустичних колонок. Але деякі лікарі вже користувалися стетоскопом, тобто навушниками для прослуховування пацієнта. Лікар прикладав маленьку лійку туди, де в людини мало бути серце, і тихе биття через гнучку трубку потрапляло до вух лікаря. Такими навушниками слухав своїх пацієнтів тато тата

тата тата тата мого тата, тобто мій прапрапрапрадідусь. Він був професором із бородою та мав свій кабінет у кам'яниці в центрі міста.

— Хочеш послухати, що в тебе стукає всередині? — запитав він колись свого сина, прослуховуючи його, коли той хворів на застуду чи ангіну.

У мого прапрапрадідуса аж очі заблищали від такої пропозиції. Він обережно встромив собі навушники до вух, а трубочку приклав до своєї грудної клітки.

«Бум-бум, бум-бум, бум-бум!» — забилося його серце, виразно, чітко і красиво.

Ромек був низеньким, худеньким хлопчиком, що значно ускладнювало його військову кар'єру. Про гетьманську булаву годі було і мріяти — головнокомандувачем дворової армії був Метек — син сторожа, і нікому й на думку не спадало, що могло бути інакше. Але Ромек мріяв стати полковником.

Полковників було вже троє. Високі, кремезні, з войовничо задертими носами. Куди там «професорському синкові» до таких важливих посад. Може, хоча б тоді

підполковником? Та де там! Навіть на це Ромек не міг розраховувати.

— Ти можеш бути щонайбільше джуруо¹, — сказав йому одного разу Метек.

І хоча ніхто не знав, хто такий джура, звучало це так, що якось не хотілося ним бути.

Тим часом наближалася війна. Розвідники з сусіднього подвір'я щоразу сміливіше заглядали крізь ворота. Показували носа, язика, казали на гетьмана гидкі речі — усе це не могло скінчитися миром. Дворове військо сумлінно готувалося до війни. Вистругувалися списи з палок, розроблялися плани, вирішувалося, що робити з полоненими, тільки Ромек смутно дивився на все це та шкодував, що його немає у війську.

Коли, одначе, надійшов час бою і хлопці з усіх поверхів, підвалів та горищ зійшлися на подвір'ї, щоб вступити в бійку, з'явився і Ромек.

— А ти тут що робиш, джуру? — гримнув хтось із полковників, і військо зареготало.

У Ромека не було навіть зброї. У правій руці в нього була величезна шкіряна торба, а на шиї висіла гумова трубочка з якимось кружальцем.

— Ви колись бачили армію без лікаря? — запитав він гордовито. — Хто вам перев'яже рани, коли вас простромлять пікою? Хто вам зашиє серце, як його розірве куля? Хто голову залатає? Хто нової крові доллє?

Видно, це їх змусило замислитися, бо всі мовчали. Кожен із хлопців лише поглядав на ватажка і чекав, що той скаже.

¹ Джура — прислужник у війську.

— А що це в тебе висить на шії? — запитав нарешті гетьман.

Ромек зробив здивований вигляд.

— Хіба ти не знаєш? — пирхнув він. — Це стетоскоп. Щоб перевіряти, чи ви живі.

Метеку зробилося трохи моторошно, але, щоб не осоромитися перед своїм військом, він насмішковано спитав:

— А звідки він у тебе?

— Позичив у батька, — знизав плечима Ромек.

Тут би можна було поміркувати, чи справді лікар, який спав безпробудно після нічного чергування, міг що-небудь позичити? Та, коли велика битва на носі, нема чого гаяти час на дрібниці!

— Ну гаразд, можеш іти з нами, — погодився нарешті Метек. Ось так Ромек став військовим лікарем у званні підпідполковника.

Коли відсурмили марш і армія висунулася до воріт, час від часу хтось із вояків поглядав на стетоскоп, що хитався у маршовому ритмі.

— А як воно... теє... працює? — поцікавився один із підполковників.

— Побачиш, коли загинеш, — зверхньо відповів Ромек. Армія сусіднього подвір'я вже чекала на вулиці. Лави рівненькі, ніби накреслені по лінійці, плече в плече, дужі, рум'яні та суворі. Але лікаря в них немає, гордовито подумали наші.

— Б'єтеся чи боїтеся? — звернувся до ворогів Метек.

— Це ви боїтеся, бо ви боягузи, — відповів ворожий отаман.

— Це ви боягузи!

Нарешті, обидві сторони вже не могли стримати гнів. Засвистіли кулі з багнюки. Застукотіли дерев'яні мечі. Спалахнула битва!

Першим постраждав один із підполковників. Він ухопився за серце та повалився на землю.

— Лікарю! — прохрипів він. — Мене поранено!

Ромек кинувся до пораненого й опустився на коліно.

— Будь мужнім, воїне! — закричав він. — Ми тебе врятуємо!

Він устроїв навушники у вуха, а кружальце приклав до поранених грудей. Хвилину слухав із заплющеними очима, поки не опустив безсило голову.

— Це серце зупинилося навіки... — сказав він гірко. — Ти виконав свій обов'язок, вояче.

— Не б'ється? — занепокоєно спитав той.

— Ні... На жаль... — зітхнув лікар. — Ось перша жертва цієї війни.

Трагічна і велична смерть підполковника не пройшла непоміченою обома сторонами та багато сердець сповнила заздрістю. Дійшло до того, що один із підполковників впав, як підрубане дерево, попри те, що куля з багнюки пролетіла повз його голову щонайменше на відстані долоні.

— Вмираю! — заволав він і почав корчитися на бруківці.

Йому пощастило. Після прикладання стетоскопа виявилося, що серце, хоч і слабенько, ще б'ється в грудях. Лікар відкрив шкіряну торбу і трохи невпевнено зазирнув усередину: бандажі, пляшки, скляний шприц, якісь ножики,

кліщі, щипці. Він вибрав щипці й витягнув ними кулю з черепа полковника. Вилив на рану якусь рідину з пляшки, зробив ін'єкцію шприцом без голки і перев'язав голову.

На ворогів ця смілива операція справила неабияке враження. Один із них навіть підбіг до Ромека і запитав, чи поранений супротивник теж може розраховувати на медичну допомогу.

— Для лікаря немає поділу на друзів і ворогів! — почув він відповідь.

Невдовзі після цього земля з обох боків барикад густо всіялася полеглими, а військовий лікар мав роботи під зав'язку. Оглядав, перев'язував, оперував, ампутував, а деколи тільки стверджував, що вже надто пізно. За кілька хвилин битви вся вулиця була застелена тілами полеглих і поранених, і тільки двоє полководців стійко махали дерев'яними мечами. Нарешті Метек, здивований тишею довкола, на хвилю перервався й оглянув поле бою.

— Що таке, вояки? До бою! — крикнув він своїй армії, а ватажок протилежної сторони намагався вдихнути життя у лави свого війська.

На жаль, полегли та поранені вже не могли боротися. Єдиним, хто тримався на ногах, був військовий лікар, тож саме на ньому вимістив свій гнів гетьман.

— Ти зіпсував усю битву, джуро! — крикнув він і зірвав із шиї Ромека навушники.

Кинутий спересердя стетоскоп окреслив дугу в повітрі та приземлився під колеса воза, що саме проїжджав неподалік.

Військова слава, здобута Ромеком у великій битві, не врятувала його від серйозних проблем. Удома на порозі його зустрічав схвильований батько.

— Ти не бачив моїх інструментів? — суворо запитав він.

Колишній військовий лікар, розглядаючи носи своїх чобіт, простягнув торбу, яка врятувала стількох поранених воїнів.

— Тату, ви про це? — пробурмотів він.

Професор зазирнув усередину й процідив крізь зуби:

— Де мій стетоскоп?

Те, що в усьому винен Метек, його не заспокоїло.

Коли Ромек, потираючи вухо після прочуханки, поплентався до кімнати, його розгніваний батько висипав на стіл уміст торби і заходився чистити інструменти. При цьому він сопів, смикав себе за бороду, а одного разу навіть пирхнув сердито:

— І що виросте з цього хлопчиська! Мені в його віці таке б і на думку не спало!

Прапрапрапрадідусь Народився 1833 року

Коли тато тата тата тата тата тата мого тата був хлопчиськом, піти на війну зі стетоскопом свого батька не могло йому спасти на думку з двох причин. По-перше, поблизу жили самі лише дівчата, а дівчата в цікаві ігри не бавляться. Навіть якщо якимось дивом і вдалося б набрати військовий загін із дівчат, все одно він не взяв би на війну стетоскоп, адже стетоскопів тоді не було. Биття серця слухали через кумедну трубку, що прикладалася до вуха.

Люди ще не знали радіаторів, унітазів, гумок, канцелярських скріпок і ліфтів. Натомість уже були відомі друкарські машини. І це важливо, бо тато тата тата тата тата тата тата мого тата, тобто мій прапрапрапрадідусь, був друкарем і видавав газету у своєму містечку. Мій прапрапрапрадідусь, який тоді ще був звичайним Каролеком, обожнював спостерігати, як працюють у друкарні.

— Дивися, Каролю, — чув він не раз, — колись успадкуєш від мене мою справу.

І Кароль дивився, як вправні пальці друкаря складали в рядки свинцеві кубики, а на кожному кубики була опукла літера або знак.

— Ці кубики називаються «друкарські літери», — пояснював йому батько. — Літери я складаю в слова, слова — в речення, речення — в рядки, а рядки — в статті. Потім машина вилле фарбу на те, що я поскладав, і зробить відбиток на папері. Так з'явиться газета. В ній можна буде прочитати багато цікавого.

— Ага, — сказав Кароль. Він повірив батькові на слово, бо сам читати ще не вмів.

Якийсь час батько працював мовчки, вставляючи друкарські літери в рядки за допомогою стрижня з ручкою, який він називав друкарським шилом.

Устроївши останню крапку, друкар задоволено потер руки і сказав:

— Готово. Стаття про будинок для сиріт, який хоче відкрити пані Заподлеська. Тільки назви бракує.

Назву вони склали вдвох — Кароль і тато. Батько-друкар діставав із комірки великі, опуклі літери, щоб заголовок вийшов чітким, а син вкладав їх у форму, одна за одною в такій послідовності, як отримував їх від батька. Вийшло пречудово. «ГРАФИНЯ БЛАГОДІЙНИЦЯ ПІКЛУЄТЬСЯ ДІТЬМИ» — такий заголовок вони спорядили спільними зусиллями.

Увечері, коли газетний випуск, складений до останньої крапочки, чекав, поки його надрукують рано-вранці, в друкарні згасло світло. Двері, що вели до житлової частини, з гуркотом замикалися, і ні Кароль, ні його старший брат — узагалі ніхто — під загрозою страшної кари не мав права їх відчиняти.

— Не хотів би я опинитися в шкурі того, хто туди увійде та поламає те, що я склав, — застеріг батько синів.

Ніби печера дракона, куди ніхто при здоровому глузді не наважився б залізти, друкарня для обох братів була гарним укриттям під час гри в хованки. «Він думає, що я там не сховаюся, а отже, я там сховаюся», — ось як це працювало. «Він думає, що я думаю, що він там не сховається», — міркував у свою чергу шукач. Тому виявлялося, що друкарня

у вечірні години не була такою вже безлюдною, як це декому здавалося.

Цього разу ховався Кароль. Хлопчик присів навпочіпки в темному куті та, вдихаючи запах фарби, намагався притишити калатання серця. Дзенькнула клямка, двері тихо рипнули й відчинилися. Світло з передпокою намалювало на підлозі білий клин із темною плямою чиєїсь тіні.

— Вилазь, Каролі! — сказав старший брат.

— А звідки ти знаєш, що я тут?

— Бо ти питаєш, звідки я знаю, що ти тут.

Кароль, сердитий на себе, що знову дав себе обкрутити круг пальця, притьмом вибіг зі свого укриття. І треба ж

було! Підводячись, він зачепився за край столика, і якісь дрібні предмети, тихо стукаючи, посипалися на підлогу.

— Газета! — пригадав хлопчик, і волосся на його голові стало дибки.

Тремтячими руками він потемки намацав свічку, і за мить блідий пломінчик розсіяв морок у друкарні. Кароль глянув на підлогу і полегшено зітхнув. Там, щоправда, лежало кілька літер, але, на щастя, їх було зовсім небагато. Він посвітив на форму, де була набрана газета, і йому полегшало ще більше. Здавалося, все було на місці. Ну, може, в заголовку, який вони складали з батьком, трохи поменшало літер, але деякі залишилися. Кароль трохи позсував літери, щоб не було дірок, а ті, що підняв із підлоги, сховав до кишені і вийшов навшпиньки із друкарні.

«Цього разу минулося!...» — задоволено подумав він.

Графиня Заподлеська, уроджена Чарська, була високою і худою, а коли гнівалася, її голос ставав тонким та дрижав. Отже, коли наступного дня опівдні графиня увірвалася до друкаря, її голос так деренчав, що було зрозуміло: вона страшенно люта.

— Ганьба! — кричала вона, трясучи свіжим номером газети. — Як ви посміли! Ви відповісте за свої слова!

Друкар сидів приголомшений її вторгненням, нічого не розуміючи. Тоді вона жбурнула газету на стіл і тицьнула в неї пальцем.

— Читайте! — вереснула вона.

Мій предок прочитав і зблід.

Аа Бб
Вв Гг
Дд Ее
Жж Зз

— «ГРАФИНЯ ГОДУЄТЬСЯ ДІТЬМИ», — промимрив він. — Присягаюсь, заголовок був інший!

Минуло кілька днів, перш ніж батькові Кароля вдалося умилювати розгнівану даму. Він був сердитий на самого себе, що вранці, перед тим як проклятий номер вийшов з друку, не перевірів його ще раз. Але щоб заголовок ось так, сам собою, змінився вночі? Це не вкладалося йому в голову. Провину, як завжди, поклали б на «друкарського чортика» — шкідливе створіння, яке любить дошкуляти друкарям, — якби не прання. З найменших у родині штанців до ночов випало кілька свинцевих брусочків. Їх виловила з мильної піни праля Розалія, а відтак, разом із висохлою білизною, занесла до друкаря.

— Ти розумієш, як ти зганьбив свою сім'ю? — почув від батька переляканий злочинець.

— Розумію... — винувато зронив він, але, щоб краще усвідомити свою провину, мусив півгодини простояти на розсипаному горосі.

У той час, коли грішник зазнавав мук на горосі, батько розкладав знайдені літери.

«Графиня годується дітьми! — усміхнувся він подумки. — Я б не здивувався».

Не забуваючи, однак, зображати суворість, уголос він сказав:

— І що виросте з цього хлопчиська! Мені в його віці таке б і на думку не спало!

Із Каролека, який набешкетував у друкарні, виріс Кароль, відомий лікар. Його син Ромек — підполковник зі стетоскопом — став інженером Романом. Він працював на електростанції та мав сина Генека, який зіпсував лампу, викликаючи струм. Із Генека виріс адвокат Генрик, батько Юзека, який підсмажив цукерки на прасці. А Юзек став журналістом Юзефом і татом Пйотрека, який відправив у космос фотоапарат. Із Пйотрека виріс великий Пйотр — піаніст і футбольний вболівальник, і був у нього син Юрек — той, що вилив фарби в телевізор. А з Юрека, нарешті, виріс бізнесмен Єжи, тобто мій тато.

— І що виросте з цього хлопчиська? — питав він себе нещодавно, коли я втопив його мобільник у крупнику.

А виросте з мене кінорежисер Мацек і стане татом Каспера. Якимось після обіду, коли ми сидітимемо на дивані та дивитимемося мій новий фільм, хтось подзвонить у двері. Це буде кур'єр. Він занесе до передпокою величезну посылку, попросить розписатися та піде.

— Що це може бути? — запитає мене дружина, а Касперек трічі обійде довкола посилки та постукає в картонну коробку.

— Це, мабуть, Гектор, — відповім я, посміхаючись, а вони зрадіють, що нарешті ми маємо власного домашнього робота — як сусіди навпроти та дядько Юрек.

Гектор буде покращеною версією попередніх моделей. Усі його функції важко перелічити.

«Гекторе, прибери сніг перед будинком! Гекторе, налий чаю! Гекторе, заспівай, прочитай, попросуй!» Гектор виконає, чого тільки душа забажає, та ще й скаже: «Із задоволенням, будь ласка».

Гектор житиме в кутку за холодильником. Там йому буде зручно заряджати свої батарейки. Із таким роботом життя

